

jeziji. Moguće bi to bilo odrediti po životu sv. Grgura Nazijanskoga († 389.). — Ipak je pisac ove himne dobro svrstao u pojedine tipe, judaistički ili sinagogalni, helenistički, kristologički i trinitarni tipus već prema tome, kakvog je sadržaja pojedini himan. Daljni paragrafi ovog odsjeka: o molitvenom životu, križanju pak o slavljenju paske jednako su kritično obrađeni kao i pređašnji.

Iz ovoga, što smo spomenuli iz djela prof. Sch., opaža se, da je on njime zadužio kat. znanost. U koliko mu uspjele dokazati svoju tvrdnju o postanku crkvenih konstitucija, moći će se konačno rasuditi, kad izađe i treći svezak. Da imade tu i tamo tvrdnja, koje počivaju samo na hipotezi, ne da se dvojiti; no uza sve to pisac je poznatom svojom dubokom erudicijom osvijetlio u velike prve kamene, na kojima počiva golema zgrada katolicizma. Djelo je njegovo ujedno i divna apologija sveukupnog kršćanskoga liturgičnoga života protiv modernih liberalnih nadri-kritika, koji bi htjeli kršćanstvo imati bez Krista, a liturgične čini prvih vijekova protumačiti bez crkve kao nastavak judaizma i produkt helenizma. Mi ovo djelo svima bogoslovima i svećenicima preporučujemo.

J. Pavić.

Wittmann Dr. Michael. Die Grundfragen der Ethik. Stoji: 120 M. kod: Verlag der Jos. Kösel'schen Buchhandlung u Kempten-u ili u München-u. U maloj osmini 178 str. Sammlung Kösel br. 29.

Pitanje o čovječjem životu označuje najnoviju fazu u filozofskom pokretu. Uz metafiziku izbija sve to više na površinu ispitivanje čovječjeg bivovanja, i to navlastito pogledom na čudorednost. Svatko ide za autonomijom čovječje naravi, ali svatko ne ide jednakim putem. Zato mi možemo s punim pravom reći, da se sadašnji svijet bori za opstojnost bilo kakove čudorednosti. Prof. Wittmann ispitiva upravo s ovom knjigom sve one struje, na koje mi nailazimo pri današnjim najozbiljnijim pitanjima moralnog života.

U Wittmannovu su djelu nahrcnuta sva temeljna pitanja, što se odnose na etiku. Tako se u prvoj poglavlju „Die Erscheinung der Sittlichkeit“ utvrđuje pojam čudorednosti. Koji je vrhovni zakon u moralnom redu, to nam pisac donosi u drugom poglavlju pod naslovom „Das oberste Sittengesetz“, gdje se bistrim razlaganjem upoznaje, kako je moralni red nepromjenjiv i kako se može do tog reda sigurnim putem doći. Treće poglavlje „Die sittliche Pflicht“ objašnjuje pojmove dužnosti, koje nami nadolaze od nekog drugog višeg bića, t. j. Boga, a koje mora dopustiti svatko, koji zdravo misli i umuje. Odnosaj se čudorednosti prema blaženstvu riše u četvrtom poglavlju „Moral und Glückseligkeit“, gdje se pisac podjedno osvrće i na razne filozofijske sustave, koji su u prošlosti išli za opredjeljenjem kreposti i njezine zaslužene nagrade. Načela nekih filozofa za uspostavu čudorednosti bivaju neprihvatljiva najvećma zbog toga, što s njima, mjesto da utvrdimo moral, mi rušimo moral. To je očito, pripustimo li čovjeku neograničenu slobodu u bezuvjetnoj mjeri. Wittmann o tom besmisli govori u petom ili zadnjem poglavlju „Moral und Freiheit“ i dolazi do skladnog zaključka, da ni determinizam ni t. zv. autonomni moral ne podižu čudoredne svijesti, dali se čudoredna svijest podiže jedino pomoću vjerskog mišljenja, koje kasnije uređuje i svijest prave slobode. Tijekom ovih pet poglavlja pisac je nastojao svagdje, da nam opću značajku zdravog čudorednog mišljenja i življenja pruži iz povjesti, etnologije, antropologije ili psihologije, a ponajviše iz iskustva. Tim nam je prof. Wittmann kušao označiti čudorednost i kazati razlog njezine opstojnosti. Laž, bistrina i korektnost piščeva razlaganja knjigu najbolje preporučuju.

Anton Lovre Gančević O. F. M.

Fröbes Josef S. J., Lehrbuch der experimentellen Psychologie. I. B. 2. A. Freiburg, Herder 1917. M. 8.60.

U 1. dijelu prve sveske govorio je autor o čutilnom poimanju (u dva odsjeka). Ovaj 2. dio raspravlja (u trećem